

ISSN 1998-7927(print) ISSN 2664-6498 (online)

DOI: <https://doi.org/10.33216/1998-7927-2026-303-5-33-38>

УДК 658.011:338

УТОЧНЕННЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «ПОТЕНЦІАЛ ПІДПРИЄМСТВА»

Гура А.О., Гетьманчук А.О.

REFINING THE ESSENCE OF THE CONCEPT OF «ENTERPRISE POTENTIAL»

Gura A.O, Hetmanchuk A.O.

Враховуючи проблеми нестачі ресурсів, що загострилися під час війни України з РФ, чисельну альтернативність можливостей діяльності на різних ринках, варіативність використання різних ресурсів, їх компенсації, більш ефективного застосування, а також взаємозалежність і взаємозамінність структурних складових діяльності та розвитку підприємства, актуальним є глибинне дослідження сутнісних характеристик і особливостей потенціалу підприємства, як фундаментальної основи його існування.

Природу та особливості різних видів потенціалу підприємства досліджували чисельні вітчизняні й закордонні науковці. Вони відзначають, що наразі потрібно продовжувати глибинні дослідження сутнісних характеристик і особливостей потенціалу підприємства, як фундаментальної основи його існування. Відсутність однозначного трактування поняття «потенціал підприємства» та швидкоплинні зміни бізнес-середовища, що чинять суттєвий вплив на діяльність підприємств та їх структуру, обґрунтовують актуальність наукового дослідження, присвяченого потенціалу підприємства.

Метою статті є узагальнення характерних ознак та поглиблення сутності поняття «потенціал підприємства». Для досягнення мети дослідження сформульовано комплекс завдань: проаналізувати визначення поняття «потенціал підприємства», сформульовані науковцями; визначити основні складові потенціалу підприємства; поглибити визначення поняття «потенціал підприємства». Методи дослідження: контекст-аналіз, логічний аналіз, структурний аналіз, узагальнення.

У статті досліджено сутність та характерні особливості поняття «потенціал підприємства».

Це поняття є складним і багатограним, тому різні науковці трактують його по-різному: як сукупність

ресурсів, можливостей, здібностей або резервів підприємства.

Набуло подальшого розвитку поняття «потенціал підприємства», під яким запропоновано розуміти системну сукупність ресурсів, засобів, інструментарію, досвіду, умінь, спроможностей, здатностей і можливостей для відтворення, нарощення і безперервного функціонування підприємства. Таке розуміння сутності потенціалу підприємства надає можливість включати до подальшого розгляду і аналізу потенціалу такі особливості як: досвід, уміння і здатність, а також інструментарій, що не були зазначені у визначеннях вітчизняних науковців, але відіграють значну роль у процесах забезпечення і розбудови діяльності підприємств.

Уточнення сутності потенціалу підприємства необхідне для глибшого розуміння можливостей підприємства, визначення структури потенціалу підприємства, рівня його конкурентоспроможності, об'єктивної оцінки перспектив стратегічного розвитку, та ефективного управління його розвитком. Воно дозволяє формувати єдиний науковий підхід, уникати неоднозначностей у теорії та практиці управління підприємством, а також забезпечує правильне використання термінології.

Отримані висновки можуть бути покладені в основу подальших наукових досліджень щодо визначення критеріїв оцінювання потенціалу підприємств.

Ключові слова: потенціал, підприємство, можливості, здатність ресурси, джерела, потужність, система

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями.. Питання стійкого розвитку і успішної діяльності на ринках у довгостроковому періоді є актуальним

для всіх суб'єктів економічної діяльності. Враховуючи проблеми нестачі певних видів ресурсів, що загострилися під час війни України з РФ, чисельну альтернативність можливостей діяльності на різних ринках, варіантність використання різних ресурсів, їх компенсації, більш ефективного застосування, а також взаємозалежність і взаємозамінність структурних складових діяльності та розвитку підприємства, актуальним є глибинне дослідження сутнісних характеристик і особливостей потенціалу підприємства, як фундаментальної основи його існування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, на які спирається автор в яких розглядають цю проблему і підходи її розв'язання. Природу та особливості різних видів потенціалу підприємства досліджували такі науковці як: Блащак Б. Я. [1], Герєга О.В. [2], Заборовець О. П. [3], Кононенко Н. С. [3], Заїка К. О. [4], Ковальчук Н. [5], Корнійчук Г. В. [6], Крилов Д. В. [7], Левченко Н. М. [8], Патицька Х. О. [9], Тимощук М. Р. [10], Повержук У.-Ю. М. [11], Короленко Р.В. [12], Короленко С.М. [12], Турило А.М. [12], Турило А.А. [12] та інші. Але відсутність однозначного трактування поняття «потенціал підприємства» та швидкоплинні зміни бізнес-середовища, що чинять суттєвий вплив на діяльність підприємств та їх структуру, актуалізують подальші наукові дослідження, присвячені потенціалу підприємства.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є узагальнення характерних ознак та поглиблення сутності поняття «потенціал підприємства». Для досягнення мети дослідження сформульовано комплекс завдань:

- проаналізувати визначення поняття «потенціал підприємства», сформульовані науковцями;
- визначити основні складові потенціалу підприємства;
- поглибити визначення поняття «потенціал підприємства».

Методи дослідження: контекст-аналіз, логічний аналіз, структурний аналіз, узагальнення..

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням здобутих наукових результатів. Трансформаційні зміни, що відбуваються у сучасному бізнес-середовищі і у діяльності суб'єктів господарювання, спричиняють необхідність уточнення й переосмислення сутності поняття «потенціал підприємства».

Так, Блащак Б. Я. зазначає, що потенціал є більшим, ніж набір певних можливостей системи для ефективного функціонування підприємства для реалізації різних цілей, і визначає такі його характеристики [1]:

- динамічність і прояв лише в процесі використання;
- зростання при використанні;
- безперервність і доповнюваність процесів використання та нарощування;
- імовірнісний характер.

В цілому науковці визначають потенціал (від лат. *potentia* – сила, міць, потужність, здатність, приховані можливості) як сукупність можливостей і ресурсів. Зокрема, Ковальчук Н. О. відзначає, що у широкому розумінні науковці трактують потенціал як рівень потужності, наявні запаси, можливості, засоби, сили, які необхідні або можуть бути використані [5].

Корнійчук Г. В. Також розглядає потенціал як наявні у економічного суб'єкта ресурси, їх оптимальну структуру та вміння раціонально використовувати для досягнення мети [2].

Герєга О.В. визначає потенціал як збірну характеристику ресурсів, пов'язану з умовами введення господарської, фінансової або комерційної діяльності підприємства [2].

Крилов Д. В. визначає потенціал підприємства як набір ресурсів, засобів і чинників, раціональне і комплексне використання яких дозволяє досягати ілей діяльності підприємства і задовольнити інтереси суспільства [7]. Подібне визначення потенціалу надає Блащак Б. Я. розглядаючи його як можливості, кошти, джерела, ресурси, виробничі резерви, запаси і засоби, які можуть бути використані у діяльності підприємств для досягнення мети [2].

Патицька Х.О. визначає потенціал як певну інтегральну характеристику сукупності властивостей, можливостей, засобів, способів і резервів розвитку об'єкта [9, с. 25].

Тимощук М. Р. під потенціалом розуміє можливості підприємства, які можуть проявитися в умовах зовнішнього і внутрішнього середовища у певному напрямі за певний час з певною ефективністю [10].

Заборовець О. П. і Кононенко Н. С. під потенціалом розуміють максимально можливу сукупність пасивних і активних, прихованих і явних можливостей (альтернатив) розвитку підприємства у певному середовищі з урахуванням ресурсних, часових, структурно-функціональних, соціо-культурних та інших обмежень [3].

Левченко Н. М. відмічає, що в економічній науковій літературі переважно "потенціал" визначається як сукупність ресурсів і факторів або можливостей [8].

Повержук У.-Ю. М. під потенціалом розуміє певний набір ресурсів, засобів і чинників, які при максимальному і раціональному використанні допомагають підприємству досягати цілей та задовольнити суспільні інтереси [11, с. 23].

Серед основних економічних термінів у визначенні поняття „потенціал підприємства” Повержук У.-Ю. М. зазначила [11, с. 18]:

- можливості,
- ресурси,
- засоби,
- умови,
- цілі,
- економічні, матеріальні блага,
- обсяг виробництва,
- максимальний дохід,
- задоволення потреб/інтересів.

Отже, відзначимо основні характерні складові, які вміщує в собі поняття «потенціалу підприємства» (рис.):

- ресурси,
- інструментарій для відтворення і нарощення,
- засоби,
- спроможності/здатність підприємства,
- можливості на ринку,
- досвід,
- хист/уміння.

Блашак Б. Я. виділяє такі підходи до розуміння поняття «потенціал» [1]:

–ресурсний підхід (як сукупність ресурсів і потенційних можливостей їх використання);

– соціально-економічний підхід (як система матеріальних і трудових чинників, що забезпечують досягнення мети);

– результатний підхід (як здатність комплексу ресурсів економічної системи виконувати завдання);

– виробничий підхід (як основа виробничої діяльності підприємства);

– управлінський підхід (як трудовий потенціал суспільства);

– процесний підхід;

– системний підхід.

Заїка К. О. систематизувала ці та інші наукові підходи до трактування поняття потенціалу і виділила [4, с. 30]:

як напрям:

- ресурсний,
- соціально-спрямований,
- факторний,
- результативний,

як процес:

- цільовий,
- структурно-функціональний,
- динамічний,
- системний.

Вважаємо, що надавати визначення потенціалу з позицій тільки одного наукового підходу – обмежувати розуміння його сутності. Так, наприклад, визначення потенціалу тільки як сукупності наявних запасів, засобів і джерел для досягнення мети, тобто з позицій тільки ресурсного підходу, не дозволяє в подальшому враховувати інші його особливості й характеристики (умови, здатність, можливості тощо).

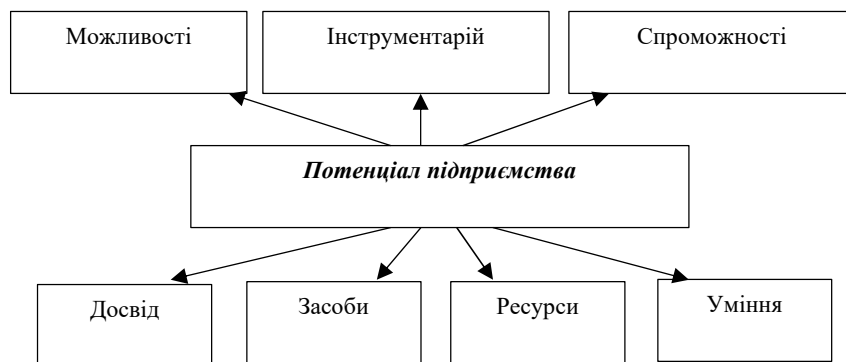

Рис. Основні характеристики потенціалу підприємства

Турило А.М., Турило А.А., Короленко Р.В. і Короленко С.М. зазначають, що побудова потенціалу підприємства має відповідати таким критеріям [12]:

- гнучкості;
- оптимальності;
- ефективності;
- врахування специфіки виробництва;
- конкурентності розвитку

підприємства тощо.

Підсумовуючи вищевикладене відзначимо, що під потенціалом підприємства ми розуміємо системну сукупність ресурсів, засобів, інструментарію, досвіду, умінь, спроможностей, здатностей і можливостей для відтворення, нарощення і безперервного функціонування підприємства.

Таке розуміння сутності потенціалу підприємства надає можливість включати до подальшого розгляду і аналізу потенціалу такі особливості як: досвід, уміння і здатність, а також інструментарій, що не були зазначені у визначеннях вітчизняних науковців, але відіграють значну роль у процесах забезпечення і розбудови діяльності підприємств..

Висновки із цього дослідження і далі перспективи в цьому напрямку. Таким чином, за результатами контекст-аналізу понять потенціалу підприємства, сформульованих вітчизняними науковцями, конкретизовано основні характеристики потенціалу підприємства та поглиблено визначення цього поняття.

Отримані результати можуть бути покладені в основу подальших наукових досліджень щодо визначення критеріїв оцінювання потенціалу підприємств.

Література

1. Блащак Б. Я. Фінансовий потенціал у структурі потенціалу підприємства // *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2019. Т. 30 (69), № 3. URL: econ.vernadskeyournals.in.ua (дата звернення: 12.02.2026).
2. Герега О. В. Фінансово-економічний потенціал торговельних підприємств: теоретико-прикладні аспекти // *Актуальні проблеми економіки і торгівлі в сучасних умовах*

євроінтеграції: матеріали щорічної наук. конф. професорсько-викладацького складу та аспірантів Львівський торговельно-економічний університет / відп. за вип. Б. Б. Семак. Львів: Вид-во Львівського торговельно-економічного університету, 2017. С. 364–365. URL: lute.lviv.ua (дата звернення: 12.02.2026).

3. Заборовець О. П., Кононенко Н. С. Сутність та структура фінансового потенціалу підприємства // *Сучасні проблеми економіки і підприємництва*. 2014. № 14. С. 250–256. URL: sb-keip.kpi.ua (дата звернення: 12.02.2026).
4. Заїка К. О. *Формування адаптивного фінансово-економічного потенціалу промислового підприємства*: дис. ... д-ра філософії: спец. 051 «Економіка» / Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського, МОН України. Кременчук, 2024. 248 с. URL: kdu.edu.ua (дата звернення: 12.02.2026).
5. Ковальчук Н. Оцінка фінансового потенціалу підприємства // *Економіка та суспільство*. 2021. № 34. DOI: doi.org.
6. Корнійчук Г. В. Економічний зміст фінансового потенціалу підприємства // *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. Вип. 7, ч. 2. С. 26–29.
7. Крилов Д. В. Структура та принципи фінансово-економічного потенціалу підприємства в сучасних умовах // *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2024. № 14. DOI: doi.org. URL: geicst.com.ua (дата звернення: 12.02.2026).
8. Левченко Н. М. Фінансовий потенціал підприємства: сутність та підходи до діагностики // *Інвестиції: практика та досвід*. 2012. № 2. С. 114–117. URL: investplan.com.ua (дата звернення: 12.02.2026).
9. Патицька Х. О. *Фінансово-економічний потенціал територіальних громад: механізми функціонування та активізації*: монографія / Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України. Львів, 2019. 209 с. URL: ird.gov.ua (дата звернення: 12.02.2026).
10. Тимошук М. Р. Фінансово-економічна складова потенціалу розвитку підприємства // *Науковий вісник НЛТУ України*. 2014. Вип. 24.10. С. 268–275. URL: nv.nltu.edu.ua (дата звернення: 12.02.2026).
11. Повержук У.-Ю. М. *Формування та розвиток фінансово-економічного потенціалу підприємств в сучасних умовах господарювання*: дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04. Чернівці, 2018. 241 с. URL: card-file.ontu.edu.ua (дата звернення: 12.02.2026).
12. Турило А. М., Турило А. А., Короленко Р. В., Короленко С. М. Фінансово-економічний та інноваційно-інвестиційний потенціал в аспекті стратегії розвитку підприємства // *Вісник Криворізького національного університету*. 2022. Вип. 55. С. 110–113.

References

1. Blashchak B. Ya. Finansovyi potentsial u strukturі potentsialu pidpriemstva // *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Serii: Ekonomika i upravlinnia*. 2019. Vol. 30 (69), no. 3. URL: econ.vernadskyjournals.in.ua (data zvernennia: 12.02.2026).
2. Hereha O. V. Finansovo-ekonomichnyi potentsial torhovelnykh pidpriemstv: teoretyko-prykladni aspekty // *Aktualni problemy ekonomiky i torhivli v suchasnykh umovakh yevrointehratsii : materialy shchorichnoi nauk. konf. profesorsko-vykladatskoho skladu ta aspirantiv Lvivskiy torhovelno-ekonomichnyi universytet / vidp. za vyp. B. B. Semak*. Lviv : Vyd-vo Lvivskoho torhovelno-ekonomichnoho universytetu, 2017. P. 364–365. URL: lute.lviv.ua (data zvernennia: 12.02.2026).
3. Zaborovets O. P., Kononenko N. S. Sutnist ta struktura finansovoho potentsialu pidpriemstva // *Suchasni problemy ekonomiky i pidpriemnytstvo*. 2014. No. 14. P. 250–256. URL: sb-keip.kpi.ua (data zvernennia: 12.02.2026).
4. Zaika K. O. *Formuvannia adaptivnoho finansovo-ekonomichnoho potentsialu promyslovoho pidpriemstva* : dys. ... d-ra filosofii : spets. 051 «Ekonomika» / Kremenchutskiy natsionalnyi universytet imeni Mykhaila Ostrohradskoho, MON Ukrainy. Kremenchuk, 2024. 248 p. URL: kdu.edu.ua (data zvernennia: 12.02.2026).
5. Kovalchuk N. Otsinka finansovoho potentsialu pidpriemstva // *Ekonomika ta suspilstvo*. 2021. No. 34. DOI: doi.org.
6. Korniiichuk H. V. Ekonomichnyi zmist finansovoho potentsialu pidpriemstva // *Naukovi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*. 2016. Iss. 7, part 2. P. 26–29.
7. Krylov D. V. Struktura ta pryntsyipy finansovo-ekonomichnoho potentsialu pidpriemstva v suchasnykh umovakh // *Problemy suchasnykh transformatsii. Serii: ekonomika ta upravlinnia*. 2024. No. 14. URL: reicst.com.ua (data zvernennia: 12.02.2026).
8. Levchenko N. M. Finansovyi potentsial pidpriemstva: sutnist ta pidkhody do diahnostyky // *Investysii: praktyka ta dosvid*. 2012. No. 2. P. 114–117. URL: investplan.com.ua (data zvernennia: 12.02.2026).
9. Patytska Kh. O. *Finansovo-ekonomichnyi potentsial terytorialnykh hromad: mekhanizmy funktsionuvannia ta aktyvizatsii : monohrafiia / Instytut rehionalnykh doslidzhen imeni M. I. Dolishnoho NAN Ukrainy*. Lviv, 2019. 209 p. URL: ird.gov.ua (data zvernennia: 12.02.2026).
10. Tymoshchuk M. R. Finansovo-ekonomichna skladova potentsialu rozvytku pidpriemstva // *Naukovi visnyk NLTU Ukrainy*. 2014. Iss. 24.10. P. 268–275. URL: nv.nltu.edu.ua (data zvernennia: 12.02.2026).
11. Poverzhuk U.-Yu. M. *Formuvannia ta rozvytok finansovo-ekonomichnoho potentsialu pidpriemstv v suchasnykh umovakh hospodariuvannia* : dys. ... kand. ekon. nauk : 08.00.04. Chernivtsi, 2018. 241 p. URL: card-file.ontu.edu.ua (data zvernennia: 12.02.2026).
12. Turylo A. M., Turylo A. A., Korolenko R. V., Korolenko S. M. Finansovo-ekonomichnyi ta innovatsiino-investytsiinyi potentsial v aspekti stratehii rozvytku pidpriemstva // *Visnyk Kryvorizkoho natsionalnoho universytetu*. 2022. Iss. 55. P. 110–113.

Gura A.O., Hetmanchuk A.O. Clarification of the essence of the concept of "enterprise potential".

Considering the problems of resource shortages that were exacerbated during the war between Ukraine and the Russian Federation, the numerous alternatives of activity opportunities in different markets, the variability of using different resources, their compensation, more effective application, as well as the interdependence and interchangeability of structural components of the enterprise's activity and development, an in-depth study of the essential characteristics and features of the enterprise's potential as the fundamental basis of its existence is relevant.

The nature and specific features of various types of enterprise potential have been studied by numerous domestic and foreign scholars. They emphasize that there is currently a need to continue in-depth research into the essential characteristics and features of enterprise potential as a fundamental basis for its existence. The absence of a unified interpretation of the concept of "enterprise potential", as well as the rapid changes in the business environment that significantly affect enterprise activities and their structure, substantiate the relevance of this study devoted to enterprise potential.

The aim of the article is to generalize the characteristic features and to deepen the essence of the concept of "enterprise potential". To achieve this aim, a set of research objectives has been formulated: to analyze definitions of the concept of "enterprise potential" proposed by scholars; to identify the main components of enterprise potential; and to refine the definition of the concept of "enterprise potential". The research methods include content analysis, logical analysis, structural analysis, and generalization.

The article examines the essence and characteristic features of the concept of "enterprise potential".

This concept is complex and multifaceted, so different scientists interpret it differently: as a set of resources, capabilities, abilities, or reserves of an enterprise.

The concept of "enterprise potential" has been further developed and is proposed to be understood as a systemic set of resources, means, tools, experience, skills, competencies, capacities, and capabilities for the reproduction, expansion, and continuous functioning of an enterprise. Such an interpretation of the essence of

enterprise potential makes it possible to include in further consideration and analysis such features as experience, skills, and abilities, as well as tools, which have not been emphasized in the definitions of domestic scholars but play a significant role in ensuring and developing enterprise activities.

Clarification of the essence of the enterprise's potential is necessary for a deeper understanding of the enterprise's capabilities, determination of the structure of the enterprise's potential, the level of its competitiveness, an objective assessment of the prospects for strategic development, and effective management of its development. It allows for the formation of a unified scientific approach, avoiding ambiguities in the theory and practice of enterprise management, and also ensures the correct use of terminology.

The obtained results may serve as a basis for further scientific research aimed at determining criteria for evaluating enterprise potential.

Keywords: *potential, enterprise, capabilities, capacity, resources, sources, power, system*

Гура Антон Олександрович – аспірант кафедри бізнес-економіки та адміністрування СумДПУ імені А.С. Макаренка.

ORCID ID: 0009-0005-7875-8369

Гетьманчук Артур Олегович – аспірант кафедри бізнес-економіки та адміністрування СумДПУ імені А.С. Макаренка.

ORCID ID: 0009-0007-8570-6692

Дата першого надходження статті 19.03.2026.

Дата прийняття статті до друку після рецензування 22.04.2026.

Дата публікації 30.05.2026.

Стаття з відкритим доступом,
відповідно до умов ліцензії
[Creative Commons \(CC BY 4.0\)](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)